

BR. 36

**IZVEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 16. FEBRU-
ARA 1942. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O
PARTIZANSKOM NAPADU NA FABRIKU KONZERVU U
BIJELOJ (U BOKI KOTORSKOJ)¹ •**

Br. 001229/Kab. jav. bezb.

16. februar 1942—XX

Predmet: Kotor — aktivnost ustanika.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA — OP3TOJ
UPRAVI JAVNE BEZBEDNOSTI — ODSEK OPŠTIH I
POVERLJIVIH POSLOVA

Rim

Kvestor iz Kotora izveštava da je 2. o.m. naveče jedna grupa od 80 ustanika, naoružanih puškama i ručnim bombama, s kapama na kojima se nalazila sovjetska crvena zvezda, u patikama od kadife na nogama i cokulama preko ramena, presekla makazama bodljikavu žicu oko zgrade fabrike sardine u Bijeloj [Bianca] koja sada ne radi, i naredila čuvaru, izvesnom Safranovu, ruskom belogardejcu koji ovde živi sa ženom i tri sina, da im preda ključeve. Kad im je on rekao da nema ključeva, ustanici su silom otvorili vrata i iz fabrike odneli sve zalihe, koje su se sastojale od 300 kg maslinovog ulja i još neutvrđenog broja kutija sardina, kao i sve prenosne kaiševe s mašina i nekoliko nepromočivih odela.²

U fabrici se takođe nalazilo benzina, koji napadači nisu mogli poneti, ali su nameravali da ga odnesu sledeće noći; zatim su se neometano udaljili pošto su se čak i pogostili.

Na odstojanju od svega 500 m od fabrike nalazi se jedna baterija Kr. mornarice, ali je admiral izjavio da njegovo ljudstvo koje je tamo raspoređeno nije ništa primetilo, a da je za podatke o događajima saznao tek nekoliko časova kasnije.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) a AVII, reg. br. 18/5, k. 558.

² Napad su izvršili 35 boraca Orjenskog NOP bataljona (tom III, knj. 2, dok. br. 87, knj. 4, dok. br. 40).

Izgleda da su čuvaru upućene pretnje i da se zbog straha od odmazde zaključao u kući i ostao cele noći. Činjenica je da ni njemu ni njegovim članovima porodice nije pričinjena nikakva šteta.

Sudeći prema govoru, izgleda da su napadači poreklom iz Hercegovine. Stanovništvo ovog područja je uplašeno zbog ponovljenih akcija ustanika, čija inicijativa ne nailazi ni na kakvu prepreku od strane naših trupa, čak ni kad su akcije preduzete u neposrednoj blizini naših jedinica.

Za guvernera
[nepoznat paraf]

**ZAPISNIK S KONFERENCIJE VOJNIH PREDSTAVNIKA
ITALIJE, NEMAČKE I NDH ODRŽANE 3. MARTA 1942. U
OPATIJI RADI UTVRĐIVANJA SARADNJE U OPERACI-
JAMA PROTIV SNAGA NOP I DV JUGOSLAVIJE¹**

**ZAPISNIK S KONFERENCIJE ODRŽANE U OPATIJI 3.
MARTA 1942—XXI² RADI UTVRĐIVANJA SARADNJE IZ-
MEĐU ITALIJANSKIH, NEMAČKIH I HRVATSKIH SNAGA
U CILJU POTPUNOG ČIŠĆENJA HRVATSKE³ OD
USTANIKA.**

Konferenciji prisustvuju:

Ekselen. naznačeni general armije Ambrozio, načelnik Glavnog generalštaba Kr. kopnene vojske, kao predstavnik italijanske Vrhovne komande;

Ekselen. naznačeni general armije Roata, komandant 2 italijanske armije;

Brigadni general Oksilija (Oxilia)⁴, šef Italijanske vojne misije u Hrvatskoj;

General armijskog korpusa Kunce (Kuntze)⁵, komandant oružanih snaga Jugoistoka, kao predstavnik OKV(W);⁶

General armijskog korpusa⁷ Bader⁸, komandant nemačkih trupa u Srbiji;

General armijskog korpusa⁹ von Rintelen, nemački general pri Vrhovnoj komandi;

¹ Original (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 20/4—1, k. 91.

² Konferencija je u stvari počela 2. marta. Tog su dana, na preliminarnom sastanku- predstavnika Italije i Nemačke, usaglašeni načelni stavovi i određeni područje i snage za izvođenje prvih operacija, kao i vreme njihovog početka (AVII, NAV-T-821, 53/1125, nem. fond, reg. br. 18/1. k. 70 A VI).

³ Odnosi se na teritoriju NDH.

⁴ Antonio

⁵ Walter

⁶ U primerku na nemačkom jeziku stoji: General inžinjerije Kunce, zamenik k-danta oružanih snaga Jugoistoka, predstavnik Vrh. komande oružanih snaga (snimak prepisa originala u AVII, NAV-T-501, r. 257/1101-5).

⁷ U primerku na nemačkom jeziku: General artiljerije.

⁸ Paul

⁹ U primerku na nemačkom jeziku: General-lajtnant.

Brigadni general¹⁰ Glez (Glaise) von Horstenau, nemački general u Zagrebu;

General-lajtnant Lakša (Laxa), načelnik Generalštaba hrvatske vojske, kao predstavnik maršala Kvaternika.

Svi praćeni svojim generalštabnim oficirima.

I — *Cilj operacija*

Potpuno čišćenje Hrvatske od ustanika.

II — *Situacija ustanika*

- a) U Srbiji ne postoje jake grupe.¹¹ Treba pomenuti:
 - jednu grupu u predelu Valjeva;
 - jednu grupu u predelu Niša.
- b) U Hrvatskoj, severoistočno od demarkacione linije, pored manjih grupa postoje još dva velika žarišta ustanka:
 - jedno između Bosne i Drine, tačnije: na Ozren planini i istočno i severoistočno od Sarajeva;¹²
 - drugo u predelu između Banjaluke i Petrove gore.¹³
- c) Ovima treba dodati još i grupe ustanika kojih ima jugozapadno od demarkacione linije.¹⁴

III — *Snage koje mogu da učestvuju u operacijama*

- Ovako je utvrđeno:
- italijanske: tri divizije, od kojih dve iz Hercegovine i jedna iz Crne Gore; uz učešće (znatnih) jačih delova vazduhoplovstva;
- nemačke: jedna divizija;
- hrvatske: osam do deset bataljona.

General Lakša se uzdržao da precizira mogućnost stavljanja aerodroma u Zagrebu na raspolaganje italijanskom vazduhoplovstvu.

¹⁰ U primerku na nemačkom jeziku: General-major.

¹¹ Opširnije o jačini i dejstvima partizanskih jedinica u Srbiji u tom periodu vidi tom I, knj. 3, dok. br. 45, 46, 50, 74, 83; Oslobođ. rat, knj. 1, str. 220—226.

¹² i ¹⁴ Na tom području su u tom periodu dejstvovali: 1. i 2. proleterska NOU brigada s Vrhovnim štabom na čelu, Kalinovički, Romanijski, »Zvijezda«, Birčanski i Ozrenski NOP odred, Vlasenički, Rogatički, Drinski, Jahorinski i Srebrenički dobrovoljački odred i dva istočnobosanska udarna bataljona (tom IV, knj. 3, dok. br. 79, 80, 99, 109, 122, 128 i 130; Oslobođilački rat, knj. 1, str. 208).

¹³ Na tom području su dejstvovala jedinice Operativnog štaba NOP odreda za Bosansku krajinu (tom IV, knj. 3, dok. br. 93).

IV — *Jedinstvo komandovanja*

Uvidelo se da je potrebno jednom jedinom komandantu poveriti akciju saradnje u operacijama koje će se preduzeti u Hrvatskoj i za ovog je naznačen komandant 2. armije ekselen. Roatta.

On će preuzeti stvarno upravljanje operacijama onog trenutka kad trupe budu na polaznim položajima (za nemačke i hrvatske trupe: prelaz južno od Tarčina — prelaz kod Trnova — Prača — Rogatica — Sokolac — Han-Pijesak — Vlasenica — Drina južno od Zvornika; za italijanske trupe: na južnom frontu linija Kalinovik — visovi na desnoj obali Drine — Višegrad a na jugozapadnom frontu demarkaciona linija).

V — *Opšti operacijski plan*

Dogovoreno je da problem ustanka u Hrvatskoj treba zajednički rešiti, delujući centralizovano i prema proceni u odnosu na važnost raznih predela u kojima ima ustanika.

Kao najvažniji predeo uzeta je istočna Bosna, u kojoj će se u početku koncentrisati raspoložive snage; vremenom će se operacije upraviti prema severozapadu.

Operacijski plan će izraditi komandant 2. armije, koji će se sa generalom Baderom dogovoriti o načinu izvođenja operacija u Bosni. General Bader će, potčinjen komandantu 2. armije, neposredno rukovoditi operacijama komandujući nemačkim, italijanskim i hrvatskim kopnenim snagama određenim za operacije.¹⁵

¹⁵ i ¹⁷ Radi utvrđivanja detaljnog plana za izvođenje operacija u istočnoj Bosni, u Ljubljani je 28. i 29. marta ponovo održana konferencija vojnih predstavnika Nemačke, Italije i NDH. Tom prilikom general Roata je opet pokrenuo pitanje sporazumevanja s četničkim jedinicama na teritorijama gde će se izvoditi operacije. Navodeći da nemački predstavnici u Srbiji kontaktiraju (preko Nedića) s četničkim rukovodiocima, a takođe ustaške vlasti s četnicima u Hercegovini, da su četnici neprijatelji NDH, ali ne i sila Osovine, da je celishodno da se s njima pregovara vi borbi protiv zajedničkog neprijatelja — partizana, Roata je uspeo da dobije pristanak generala Badera i Lakše da se 10. tačka opatijskog sporazuma stavi van snage. Na intervenciju nemačke Vrhovne komande, ova izmena je 6. aprila poništena. Međutim, italijanske jedinice se nisu držale tog dela sporazuma i četnike su otvoreno snabdevale oružjem i hranom, iskorišćujući ih u borbi protiv jedinica NOP i DV Jugoslavije (tom II, knj. 3, str. 272; tom VI, knj. 2, dok. br. 34; AVII, nem, fond, reg. br. 18/1, k. 70, NAV-T-120, r. 200/153593-94; ust.-dom fond, reg. br. 2/1—9, k. 242; Oslob. rat, knj. 1, str. 207; dok. br. 33 ove knjige).

VI — *Karakteristika akcije*

Akciju treba što je moguće brže izvesti, s najvećom energijom.

VII — *Početak operacija*

Bilo bi poželjno započeti operacije što pre. Ipak, s obzirom na potrebu da se one vode za vreme povoljnih meteoroloških prilika, saglasno prikupljanju i najpogodnijoj dislokaciji operišućih trupa, određen je radi orijentacije 15 april.¹⁶

VIII — *Okupiranje predela i policijska služba*

U predelima pređenim za vreme operacija ostaju okupacione trupe radi osiguranja mira i policijske službe. Ovo će vršiti iste okupacione trupe i odnosni policijski organi kao i hrvatski žandarmi. S time je upoznat general Lakša radi ojačanja hrvatske žandarmerije.

Dogovoreno je da u početku civilnu vlast u okupiranim predelima preuzmu vojne vlasti. Posle, kad se situacija normalizuje u raznim predelima, i prema odluci komandanta 2. armije, moći će hrvatske civilne vlasti da preuzmu upravu.

IX — *Demarkaciona linija*

S obzirom na verovatan razvoj operacija i, nakon toga, na italijanskim i nemačkim trupama dodeljene zadatke u pogledu pacifikacije, sadašnja demarkaciona linija neće važiti za vreme operacija i pacifikacije koje će nakon toga uslediti.

¹⁶ Neprijateljeve operacije u istočnoj Bosni, organizovane i vodene pod šifrom »Trio«, započele su 31. marta nastupanjem ustaške Crne legije iz Han-Pijeska prema Vlasenici (ustaška i nemačka komanda su odstupile od dogovorenog plana i time, u stvari, otpočele drugu etapu ciklusa operacija »Trio« — vlaseničko-srebreničku operaciju, kako bi sprečile da se cela istočna Bosna uključi u italijansku okupacionu zonu). Neprijatelj je do 11. aprila uspeo da ovlada slobodnom teritorijom između reka Zepe, Drine, Drinjače i gornjih tokova Spreče i Krivaje. Dvadeset drugog aprila su nemačke (718. peš divizija), italijanske (divizije »Pustejnja«, »Taurinzenze« i »Kačatori dele Alpi«) i ustaško-domobranske snage počele roga-tičko-fočansku operaciju (»Trio I« i »Foča«), koja je trajala do 15. maja. U borbi protiv snaga operativnih štabova NOP I DV za istočnu Bosnu i Sandžak i 1. i 2. proleterske NOU brigade, neprijatelj je zauzeo Cajniče, Gorazde, Foču, Trnovo, Kalinovik i Ulog i deblokirao Fraču i Rogaticu. Za vreme operacije, pod dejstvom četničke propagande i pučeva, raspali su se dobrovoljački bataljoni i nekoliko bataljona iz Romanijskog i Kalinovičkog NOP odreda. Snage oko VŠ NOP i DV Jugoslavije postepeno su se povlačile, pred nadmoćnim neprijateljem, prema rejonu pl. Zelen-gore, gde je VŠ formirao tri nove proleterske NOU brigade (tom IV, knj. 4, dok. br. 40, 44, 91, 95, 97—99, 104, 106, 109, 115, 131—136, knj. 5, dok. br. 2, 5, 8, 14, 15, 18, 132—136; AVII, nem. fond, NAV-T-501, r. 257/1197-1203 i reg. br. 10/1, k. 70; Oslob. rat., knj. 1, str. 199—201).

X — *Odnos s četnicima i komunistima*

Utvrđeno je da se ne smeju stvarati nikakvi sporazumi sa ustaškim formacijama, kako s četničkim tako i s komunističkim.¹⁷

XI — *Postupak prema ustanicima — Mere prema stanovništvu*

Utvrđeno je da se moraju streljati ustanici zarobljeni sa oružjem ili oni koji na bilo kakav način pripadaju ustanicima ili ih pomažu.

Naseljena mesta u kojima se pronade oružje i municija ili se bilo kako pokažu naklonjena ustanicima biće zapaljena.

Za vreme i nakon operacija stanovništvo treba da u okupacionim trupama vidi razumevanje i pravdu, isto tako hrvatska vlada treba da preduzme mere za ponovno uspostavljanje urednih pravnih odnosa. Ona će odmah preduzeti zakonske mere koje su potrebne za život stanovništva.

XII — *Veza za vreme operacija*

Dogovoreno je da obaveštajne službe triju oružanih snaga izmenjuju sve novosti koje se odnose na situaciju ustanika.

Ugovor stupa na snagu nakon potvrde od strane nemačke i italijanske vrhovne komande i maršala Kvaternika.

Ovaj je zapisnik sastavljen na tri jezika: italijanskom, nemačkom i hrvatskom.

Opatija, 3. marta 1942—XX, sati 19,30

Vladimir Lakša, general-lajtnant
Kunce
General Ambrozio

¹⁸ Depešom od 17. marta, Generalštab kopnene vojske je obavestio Komandu 2. armije da su italijanska i nemačka vrhovna komanda odobrile sporazum u Opatiji i da je time ovaj postao izvršan (AVII, NAV-T-821, r. 53/1106). Kvaternik je bezuspešno pokušao »da se tač. 8 izmeni, tako da civilnu administraciju u okupiranim naseljenim mestima ne preuzmu savezničke trupe«, pošto bi time bio okrnjen »suverenitet NDH« (AVII-NAV-T-84, r. 93/1108 i reg. br. 10/1, k. 70).

BR. 36

**DOPIS KVESTURE RIJEKA OD 7. MARTA 1942. POTCINJE-
NIM USTANOVAMA I KOMANDAMA O POTREBI SPRO-
VODENJA VANREDNIH POLICIJSKIH MERA POVODOM
SUĐENJA STO DVADESETORICI KOMUNISTA I PRIPAD-
NIKA NOP-a¹**

KOMANDA GRUPE KR. KARABINIJERA — XII BATALJON SUŠAK
CETA KASTAV

Br. prot. 15/17. Odsek 3. Kastav, 9. marta 1942—XX

Predmet: Proces protiv komunista i terorista — preventivne
mere i mere nadzora.

KOMANDI STANICE KR. KARABINIJERA KASTAV —
ČAVLE — S. MATEJ — JELENJE — MARČELJI —
GROBNIK

Radi strogog pridržavanja prepisujem sledeći dopis br.
04449 Kab. od 7. o.m. kvesture Rijeka:

»Dana 20. o.m., s verovatnim trajanjem od oko 10 dana,
Vojni ratni sud 2. armije održaće proces u auli porotnog suda
[Corte di Assise] u ovdašnjoj Palati pravde protiv 120 komu-
nista-terorista sa anektirane teritorije. Zbog prirode procesa
koji povlači za sobom i smrtne presude, a s obzirom na naročite
i veoma delikatne uslove koji se odnose na javno mišljenje,
naročito na anektiranoj teritoriji, potrebno je već od suda da se
ostvare stroge izvanredne preventivne mere i mere nadzora,
koje će moći da zajamče javni red u celoj provinciji i na anekti-
ranim teritorijama.

Potrebno je pre svega imati u vidu da se mnogi teroristi,
koji su identifikovani u pomenutom sudu, još uvek kriju, a da
su uhapšeni najvećim delom skoro svi iz Sušaka i okoline, i
stoga su svi duhovi skrivenih ustanika, prijatelja i rođaka uhap-
šenih napeti, i stoga treba preduhitriti bilo kakvo iznenađenje,
eventualne reakcije, koje bi se mogle ispoljiti u terorističkim
delima i sabotazama, u kolektivnim manifestacijama protesta, u
širenju subverzivne štampe, u natpisima po zidovima itd., s veli-
kom opasnošću po javni red.

Nedavni događaji su naročito istakli kolika je opasnost od
ustanika, njihovo preziranje opasnosti i fanatizam njihovih

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 27/6, k. 411.

ideja. Ono što treba najviše imati u vidu jeste činjenica da isti ustanici često nalaze skloništa kod prijatelja i rođaka, svuda, kako u naseljenim centrima tako i u poljskim kućicama, i da stoga mogu nesmetano da prodru bilo kuda da bi nesmetano delovali i izvršili svoje zločinačke planove.

U ovakvim okolnostima policijske snage trebaće da budu više nego budne, i stoga preporučujem, naročito u odnosu na podređene ustanove i na komande formacija na anektiranoj teritoriji, da preventivne mere i mere nadzora pojačaju do maksimuma.

Stoga naređujem da se na celoj teritoriji provincije, uključujući i anektiranu teritoriju, sprovedu sledeće mere preventivnog karaktera do novog naređenja:

1. Pojačanje kontrole nad putnicima koji ulaze i izlaze iz Kraljevine³ od strane pograničnih ureda javne bezbednosti. Potrebno je da se s najvećom pažnjom kontrolišu pasoši, a naročito propusnice koje sada važe, imajući u vidu da zlonamerni mogu da se uvuku s lažnim dokumentima, sa ukradenim dokumentima, ili dokumentima koji su posuđeni ili od znanaca ili od prijatelja. Pogranična služba će morati, u granicama mogućnosti, da bude pojačana, primenjujući u vezi s tim odgovarajuće mere bezbednosti da bi se izbegla obmana, a lica koja tajno ulaze u novi pogranični pojas moraju se pohvatati.

Na granici prilikom ulaska u Kraljevinu i u staru provinciju trebaće pojačati lične pretrase, pod izgovorom da su carinski, u svrhu pronalaženja eventualno onih koji nose eksploziv i propagandni subverzivni i protivnacionalni materijal.

Obraćam se sa živom molbom komandama vojnih garnizona Rijeka i Sušak da naročitim službom kontrolišu sva vojna lica koja pojedinačno ulaze u Rijeku preko mosta na Rečini, imajući u vidu da bi teroristički elementi mogli da pređu neprimećeni, obukavši vojnu uniformu.

2. Trebaće do maksimuma pojačati kontrolu nad licima nastanjenim u hotelima, pansionima, konačištima i si. Isto takav nadzor trebaće proširiti na sve javne lokale, s naročitom pažnjom na one periferijske, na one koji se nalaze van mesta, na izolovanim tačkama, gde ustanici mogu lako da nađu sklonište.

3. Nadzor nad općenito sumnjivim elementima koji stanuju na teritorijama nadležnosti odgovarajućih stanica moraće da bude neprekidan. Taj nadzor trebaće protegnuti na rođake i prijatelje interniranih i uhapšenih. Naročit nadzor trebaće vršiti u opštinama gde su se nedavno desile subverzivne mani-

² Vidi dok. br. 36.

³ Pod Kraljevinom su italijanske fašističke vlasti podrazumevale ne samo teritoriju Kraljevine Italije nego i područja anektirana na osnovu tzv. Rimskih ugovora od 18. maja 1941 (tom XIII, knj. 1, dok. br. 19. i 20).

festacije.⁴ Potere za ustanicima koji se sakrivaju treba da se obnove s najvećim zalaganjem. Ima razloga da se smatra da ti elementi obično konače na senicima i u štalama kuća koje se nalaze na otvorenom polju, i stoga je potrebno da se u širokim razmerama izvrše naročite službe čišćenja sa strogim pretresima.

4. Pojačanje delatnosti i iskorišćenja konfidenata u svemu onom što bi moglo da ima veze sa događajima.

5. Pojačanje svih zaštitnih službi koje već postoje a naročito s obzirom na železničke pruge, pomoćne pogone, električne centrale, vodovodne rezervoare, plinare i na sve objekte od naročite važnosti.

6. Pojačanje nadzora u sedištima javnih ureda i organizacija stranke, s naročitim obzirom na vladinu palatu, fašistički dom, dvorane za javne priredbe, kao i na sva ona mesta gde zbog priliva publike zlonamerni mogu lako da izvrše terorističke atentate. Nadzor mora biti stalno aktivan.

7. Pojačanje nadzora nad svim sektorima, sa širokom upotrebom stalnih i pokretnih patrola i mešovitih velikih patrola. Potrebno je stoga, uz prethodne sporazume između potčinjenih ureda i komandi formacija s jedne strane i milicije s druge strane, racionalno upotrebiti sada raspoložive snage radi povećanja korisnog dejstva.

8. U noćne časove, s obzirom na zamračenje, služba nadzora moraće se vršiti s najvećom brižljivošću.

Agenti, karabinijeri i milicionari koji su određeni za službu moraće da dobiju puno objašnjenje svrhe iste službe. Ko god neiscrpno ne da podatke o sebi biće bez daljeg pritvoren uz prethodan strogi lični pretres. Dok drugom, naknadnom, naredbom ne ukažem na specijalne mere, koje treba primeniti u danima procesa, kako u ovom glavnom gradu provincije, tako i u Sušaku, verujem u najtešnju i najdelotvorniju saradnju svih u sprovođenju preventivnih službi koje su u stanju da skrše svaki zločinački pokušaj.«

Molim stoga da odmah potvrdite prijem ovog dopisa.

M. P.

VISI NAREDNIK-VODNIK
PRIVREMENI KOMANDIR CETE
Frančesko [Francesco] Valpreda

⁴ Vidi dok. br. 36.

PREGLED DELATNOSTI JEDINICA VAZDUHOPLOVSTVA POD KOMANDOM GENERALA PICINIJA OD 5. FEBRUARA DO 18. MARTA 1942. NA TERITORIJI 2. ARMIIJE¹

KOMANDA 2. ARMIIJE

— Operativno odeljenje —

VAZDUHOPLOVNA DELATNOST KOJU SU IZVRŠILE JEDINICE VAZDUHOPLOVSTVA POD KOMANDOM GENERALA PICINIJA [PICCINI]² OD 5. 2. DO 18. 3. 1942.

(U dane koji nisu uključeni u obrazac vazduhoplovstvo nije moglo da deluje zbog sprečavajućih atmosferskih prilika)

DANA	Izvidanje delatnost		Bombardovanje delatnost		Transport delatnost		P R I M E D B E
	pokušano	uspelo	pokušano	uspelo	pokušano	uspelo	
11.1.41.	—	—	—	—	1 ¹	—	Pokušaj snabdevanja Korenice ³ Izvidanje osmatranjem, orijentacija pilota, pokušano fotografsko izvidanje. Snabdevanje uporišta Korenice, Udbina, D. Lapac—Bihać.
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	—	—	—	11 ¹	
11.1.41.	—	4 ^h 15'	—	11 ¹ 30'	—	1 ¹ 30'	Snabdeveni namirnicama Korenica, Udbina, Bihać (4 putovanja). Fotografsko snimanje poznatih itinerera. Snabdevanje Korenice radio-materijalom.
11.1.41.	—	—	—	—	1 ¹	—	Pokušano snabdevanje Bihaća. Bombardovanje Vranovače i Gradine. Snabdevanje uporišta Korenica i Ključ.
11.1.41.	—	—	—	1 ¹ 30'	—	1 ¹ 30'	
11.1.41.	—	—	1 ¹	—	—	—	Pokušaj bombardovanja ciljeva u zoni Korenice.
11.1.41.	—	—	—	—	1 ¹	—	Pokušano snabdevanje Oštrelja. Snabdeveni Petrovac—Slunj—Drvar—Vrčar—Vakuf.
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	—	11 ¹ 30'	—	11 ¹ 30'	
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	—	—	—	—	Bombardovani Vranovača—Krst—Gradina—Mihaljevac—Kalebovac—Oraovac. Pokušano fotografsko izvidanje. Pokušano snabdevanje Korenice i Udbine. Pokušano fotografsko izvidanje prostora Korenice.
11.1.41.	—	—	—	—	11 ¹ 30'	—	
11.1.41.	—	—	—	—	—	—	Pokušano bombardovanje zone Korenice. Snabdeveni Korenica u Slunju. Snabdeveni Srb—Udbina.
11.1.41.	3 ^h 30'	1 ¹ 30'	11 ¹ 30'	11 ¹ 30'	—	11 ¹ 30'	
11.1.41.	—	—	—	—	—	—	Bombardovani Rebić—Ondić—Gorane ⁴ —Pećani. Bombardovan Lapac. Pokušano bombardovanje Bjelog Polja. Fotografsko snimanje Srba i itinerera Medak—Ploča—Udbina.
11.1.41.	—	—	—	—	—	—	
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	11 ¹ 30'	—	—	—	Pokušano fotografsko snimanje poznatog itinerera Gospić. Leteo je 21 avion sa ukupno 50 h 30'.
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	11 ¹ 30'	—	—	—	Snabdeveni Korenica—Udbina. Pokušano fotografsko izvidanje zone Korenica.
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	1 ¹ 30'	—	—	—	Pokušano bombardovanje Srba. Pokušano fotografsko izvidanje Široka Kula—Korenica.
11.1.41.	—	—	—	—	—	—	
11.1.41.	1 ¹ 30'	—	11 ¹ 30'	—	—	—	Pokušano bombardovanje Srba. Pokušano fotografsko izvidanje poznatih itinerera.
11.1.41.	—	—	1 ¹ 30'	—	—	11 ¹ 30'	Pokušaj bombardovanja Srba. Snabdeveno uporište Drvar.

Ukupno časova letenja za akcije pokušane 75^h10'.
uspele 135^h25'.

22 pob. band. Lapac⁵.

¹ Original (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 7/2, k. 153.

² Vidi dok. br. 69, objašnjenje 2.

³ O tome i o ostalim akcijama koje se navode u ovom pregledu vidi

dok. br. 36.

⁴ Mesto nije pronađeno na karti 1:100.000.

⁵ Poslednje tri rečenice dopisane su olovkom.

BR. 36

IZVEŠTAJ KOMANDE DIVIZIJE »GRANATIJERI DI SARDENJA« OD 22. MARTA 1942. KOMANDI 11. ARMIJSKOG KORPUSA O ČIŠĆENJU ZONE MOKREC¹

Br. 4797/op. prot.

VP 81, 22. matta 1942—XX

KOMANDA PEŠADIJSKE DIVIZIJE »GRANATIJERI DI SARDENJA«
ODELJENJE NAČELNIKA ŠTABA

Sekcija za operacije i službe

Odgovor na akt br. _____ od _____ Prilozi br.

Predmet: Operacija u zoni Mokreca.

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA

Stab

OPERATIVNO ODELJENJE

Datum prijema	22. i i	mart j	1 j	1942. god. XX
Br. 2042	kategor. 14	Vrsta 12		

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA

V.P. 46

U vezi s aktom 4714 od 21. t. m.² i detaljnijim objašnjenjem političkim vlastima.

Usled:

- prisustva jedne ustaničke grupe u zoni Mokreca: grupe koja je, sukobivši se s našim trupama, ubila jednu našu cr. košulju,³

¹ Original (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 38/2, k. 471.

² i ⁵ Redakcija ne raspolaže tim aktima.

³ Na Mokrecu, u kući čuvara lova Leniča, log'orovao je deo 3. partizanskog bataljona »Ljubo Šercer«. Osamnaestog marta, u blizini Leničeve kuće, došlo je do sukoba između partizanskih patrola i izviđača 4. bataljona crnih košulja (iz sastava divizije »Granatieri di Sardenja«), nakon čega se partizanski bataljon, preko Kozjih stena, povukao u pravcu Zale, kod Cerknice (tom VI, knj. 2, dok. br. 19, 37, 149).

- mnogih potvrđenih obaveštenja da se u celoj zoni vrsi obuka i vežbanje s oružjem sposobnih ljudi iz raznih sela;
- upućivanja na Mokrec ustanika regruta, što je potvrđeno hapšenjem dvojice od njih, **kao i jednog** prikupljača regruta;
- gostoprimstva koje su regrutima pružili stanovnici u mestima;
- pronalaženja jedne telefonske linije koju su postavili ustanici i jednog džaka s municijom i jednog vojničkog šinjela;
- ubistva dvojice ustanika i hapšenja jednog verovatnog komuniste;

pukovnik Dal Negro,⁴ kome su stavljene u zadatak operacije, na osnovu naređenja komande 2. armije, pristupio je kažnjavanju sela naznačenih u skicama priloženim uz akta 4635 i 4714 od 20. odnosno 21. marta.⁵

Ova sela jesu:

- Škrilje •— Puškaršče
- Sevnik •— Sekiršče.
- Hudi Rogatec — Uzmani
- Visoko — Krvava Peč
- Zapotok — Ustje
- Osredek — Benko
- Centa — Golo

Zaplenjena stoka, furaž i materijal upućeni su u Prevod i u provijantsku komoru.

Sa današnjim danom su operacije završene i sve jedinice su se vratile u sedište.

Naknadno ću dostaviti više podataka čim mi ih bude dao pukovnik Dal Negro.

M. P.

General-lajtnant komandant
Tadeo [Taddeo] Orlando
Tadeo Orlando

BR. 36

PREPIS IZVEŠTAJA KOMANDE DIVIZIJE »MESINA« PREFEKTU KOTORA DOSTAVLJEN 23. MARTA 1942. GUVERNATORATU DALMACIJE O OPERACIJAMA ITALIJANSKIH JEDINICA PROTIV ORJENSKOG NOP BATALJONA U BOKI¹

GUVERNATORAT DALMACIJE
24. mart 1942—XX
Početni akt

002657
25. mart 1942—XX²

TELEGRAM VAZDUŠNIM PUTEM

Br. 01649

Kotor, 23. 3. 1942—XX

GUVERNATORATU DALMACIJE — OPŠTOJ UPRAVI
POLICIJE

Zadar

Dostavljam prepis izveštaja koji je pešadijska divizija »Mesina« dostavila ekselenciji prefektu.

»Operacija je imala za cilj da eliminiše neprijateljske snage raspoređene na poluostrvu Devesilje (sa bazom, otprilike, na liniji Herceg-Novi — Bunovići — Morinje).³

Stanovništvo je, sa izuzetkom onog na obalskom području, bilo u sporazumu sa ustanicima: grupe naoružanih ljudi u kotlini Ubli oko Mokrina, Mandića, Zlijeba, Sv. Nikole, Bunovića, Matkovića, Bakoča, Kalimoža, Kruševica i na planinskom vencu koji s juga zatvara kotlinu Ubli.

Ustanička komanda: u Ublima i Matkovićima. Ustaničke snage (isključujući snage iz Ubli i Mokrina) 500 boraca. Komandovanje organizovano (na raspolaganju poljske radio-stanice). Naoružanje: puške, puškomitraljezi, mitraljezi i ručne bombe. Municija: u dovoljnim količinama.

U ranijim akcijama ustanici su pokazali smelo i agresivno držanje.⁴

¹ Dokumentat (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 32/6, k. 558.

² Dopisano mastilom.

³ Vidi dok. br. 30 i 36.

⁴ Vidi dok. br. 36.

Razvoj operacija

Na dan 13. 3.

U ranu zoru bataljon iz sela Kameno otpočeo je uvodne borbe s ciljem da zauzme položaje na padinama zapadno od Mandića i na k. 810 istočno od Mandića i da ih organizuje za odbranu s frontom prema severu i severoistoku (područje Morinje) radi obezbeđenja polaznog položaja kolone i odbijanja napada sa zapada. Savladavši neprijateljska protivdejstva, koja su naročito bila intenzivna iz rejonu Mokrina, bataljon je u toku dana zauzeo predviđene ciljeve.

Utvrđeni neprijateljski gubici: 19 mrtvih; naši: 6 mrtvih i 5 ranjenih.

Na dan 14.3.

Početak dejstava jednovremenim usredsređenim pokretom dveju kolona. Kiša i magla osetno su umanjile vidljivost i otežale kretanje, naročito zapadne kolone.

Savladavši žilav otpor, naročito iz rejonu k. 894, zapadna kolona je posle podne zauzela padine k. 793 — k. 680.

Oko 17 časova na k. 793 zadržala je i odbila žestok protivnapad snaga procenjenih na nekoliko stotina ustanika, preduzet s k. 894. Veoma jakim protivnapadu su prethodili i propratili ga pozivi našim vojnicima da ubiju svoje oficire i bace oružje. Iste pozive ustanici su upućivali i u toku protivnapada.

Istočna kolona je takođe savladala jak otpor i vatreno protivdejstvo, naročito s pravca Sv. Jeremija, i naveče dostigla liniju s jednim bataljonom iznad sela Kruševice a drugim u doiru s neprijateljem kod Sv. Jeremije.

Neprijateljski gubici: značajni, ali nisu provereni zbog slabe vidljivosti i mraka; naši gubici: 8 mrtvih (od čega jedan oficir) i 31 ranjen (od čega 3 oficira).

Na dan 15. 3.

Dejstva se nastavljaju, ometana kišom i maglom. Zapadna kolona: konsoliduje se na zauzetim položajima. Na zemljištu su prebrajana 63 ustanika, koji su poginuli prethodno veče.

Istočna kolona nailazi na jak otpor, savlađuje Sv. Jeremiju i sjajnim noćnim iznenadnim dejstvom zauzima k. 832. U rejonu k. 582 nađeni su iznakaženi leševi dva alpinca.

Naši gubici: 5 mrtvih i 40 ranjenih; neprijateljski: 61 ubijen (provereno).

Na dan 16.3.

Zapadna kolona prelazi Sv. Nikolu, iznenaduje i rasprštuje u Zlijebima ustaničke delove i produžava prema Bunovićima.

Istočna kolona zauzima k. 709 kod Bakoča, savladuje veoma jak otpor u selu Bunovići, u kome se zabarikadirao velik broj ustanika, pali selo i sravnjuje ga sa zemljom.

Naši gubici: 1 poginuo i 3 ranjena; neprijateljski gubici: prebrojano 17 poginulih, dok je velik broj izgoreo u zapaljenom selu.

Na dan 17.3.

Kolone uspostavljaju međusobno dodir u pomenutom rejonu.

Treći bataljon 94. puka ostaje da organizuje jedno utvrđenje koje će biti stalno posednuto (rejon Bakoča). Ostale jedinice su pročešljale zone duž marš-rute Lastva — Presjeka — Sasovići — Podi — Perovići — Matkovići — Morinje — Bunovići — Devesilje i odatle dolina Bijela — Pijavica — Rujevo — Obalica — Baošići — Lug — Podbaošići — Glogovnik — Marici — Kuti — Zelenika — Sv. Nikola — Zlijebi — Ploča.

Naših gubitaka nije bilo; neprijateljski: 9 mrtvih.

Značaj postignutih rezultata se povećava zbog otkrivene komunističke organizacije na ovom području. U rejonu Bunovića nađena je jedna kompletna ispravna radionica za popravku oružja, jedna telefonska centrala za vezu s Kamenim i Zlijebima i jedno skladište životnih namirnica.

Uhvaćeno je nekoliko neprijateljskih radio-emisija; na osnovu toga se saznalo za očiglednu dezorijentaciju zbog naše akcije i potvrđeni su teški gubici koje su pretrpeli ustanici.

M. P.⁵

Kvestor Loti

⁵ Pečat: Kr. kvestura Kotor.

BR. 36

IZVEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 25. MARTA 1942. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O NAPADU ITALIJANSKIH JEDINICA NA POLOŽAJE ORJENSKOG NOP BATALJONA U BOKI¹

Br. 002605/11357. Kab. jav. bezb. 25. mart 1942—XX

Predmet: Kotor — aktivnost ustanika.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
GENERALNOJ DIREKCIJI JAVNE BEZBEDNOSTI

R I M

Odseku opštih i poverljivih poslova

U nastavku dopisa br. 002608/11355/Kab. jav. bezb.,² pod istim datumom, dostavlja se radi znanja sledeći izveštaj prefekta iz Kotora:

»Operacije za pročešljavanje poluostrva Devesilje, koje su otpočele 13. o. m. i nastavljene 14, 15. i 16. o. m., juče su uspešno završene.³

Razbijene su jake ustaničke formacije, procenjene na 800 — 900 naoružanih ljudi, koji su pružali žestok ali uzaludan otpor.

Kolona **Kostamanja** [Costamagna], posle oštre borbe kod k. 710, Sv. Jeremija, k. 582 (VH-FG), gde je proredila i raspršila neprijateljske snage, stigla je 16. o. m. posle podne u sela Bakoče i Bunoviće i streljala poslednje ostatke branioca.

Kolona **Berteli** [Bertelli], posle savladavanja jakog otpora neprijatelja na visovima k. 810 i na k. 894 — 793 — 680 (UO-FG) i odbijanja uzastopnih protivnapada, nadirući prema Zlijebima, stigla je juče ujutro u Bakoče i pridružila se koloni **Kostamanja**. Neprijatelj, koji je u borbama upotrebio i jedinice pristigle kao ojačanje iz zona Kruševica i Ubli, pretrpeo je veoma velike gubitke.

Broj mrtvih prebrojanih na zemljištu iznosi 159. Broj ranjenih nije bilo moguće ustanoviti, ali sigurno iznosi nekoliko stotina.⁴

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AVII, reg. br. 32/5, k. 558.

² Redakcija ne raspolaže tim dopisom.

³ Vidi dok. br. 29.

⁴ i ⁵ U toku četvorodnevnih borbi Orjenski bataljon Nikšićkog NOP odreda je imao 5 poginulih i 20 lakše ranjenih. U toku napada italijanske jedinice su zapalile 12 sela i streljale veliki broj stanovništva. Samo u s. Gornjem Morinju zapaljeno je 90 kuća i streljano 30 staraca (tom III, knj. 2, dok. br. 171, knj. 3, dok. br. 7 i 13; Istorijski zapisi, br. 1—2/1955, str. 299; NOB u Crnoj Gori 1941—1945, n. d, str. 277).

U jednom neprijateljskom pozivu koji je uhvatila naša radio-stanica R.F/2 doslovno se navodi: »Imamo velik broj mrtvih i ranjenih; ne znamo kuda ćemo s njima«.

U vezi s partizanskim snagama koje su se suprotstavile našim trupama dosad su prikupljeni sledeći podaci:

— ustanička formacija se sastojala od bataljona »Orjen«, naoružana velikim brojem automatskih oružja, pušaka i ručnih bombi;⁵

— ustanici su bili odeveni raznim vrstama odeće;

— velik broj u uniformama bivše jugoslovenske vojske; drugi u civilnim odelima i mornarskim uniformama, dok je oko 20 nosilo uniformu italijanske vojske

Svi su imali poznatu sovjetsku oznaku na kapama.

Na osnovu izloženog potvrđuje se da je skoro ceo bataljon »Orjen« pristigao na bojište, jer naoružano ljudstvo u italijanskim uniformama pripada četi u Kruševici (UK-FL), a ljudstvo u mornarskim uniformama četi u Ublima;

— južne padine Dobrostrice iznad Mandića i k. 793 i 680 bile su organizovane za odbranu, s položajima uređenim u kamenjarima i ojačanim izgrađenim zidovima;

— ustanici su trošili velike količine municije, što dokazuje da raspolazu velikim zalihama metaka za automatsko oružje.

Veza među nižim komandama se održava trubnim znacima.

Trube se primenjuju takođe za davanje znaka napada i radi podsticanja boraca na borbu;

— ustanici su bili veoma razdraženi, verovatno pod uticajem alkohola; oni su neprekidno puštali krikove kako bi uticali na moral naših **vojnika**;

— u Bakočima je nađeno sedište jedne neprijateljske komande i otkriveno jedno skladište municije s radionicom za puškare;

— u Bunovićima je nađeno jedno skladište životnih namirnica i duvana;

— iz Ubli je evakuisan velik broj ranjenih partizana;

— među partizanima ubijenim u borbi nalazi se izvestan Murišić Veljko, jedan od komandira voda Kruševičke četek.

ZA GUVERNERA

BR. 36

IZVEŠTAJ PREFEKTURE KOTOR OD 26. MARTA 1942.
GUVERNERU DALMACIJE O PRODORU ITALIJANSKIH I
ČETNIČKIH SNAGA U SELO POBORI KOD BUDVE¹

Prepis

Poverljivo

Video:

Ekselencija opšti upravnik policije

KR. PREFEKTURA KOTOR

Br. Kab. 157V22 pov.

Kotor, 26. mart 1942—XX

Predmet: Obaveštajni bilten.

EKSELENCIJI, VITEZU ĐUZEPU BASTIJANINIJU,
GUVERNERU DALMACIJE

Zadar

Jutros je uspešno završena operacija kod Pobora. Ustaničke snage od 500 ljudi (prema proceni na licu mesta) pružile su jak otpor.²

Provereni neprijateljski gubici: poginulo 44, dok je primećeno da su ustanici preko 100 mrtvih i ranjenih preneli u pravcu planine.³

U koncentracioni logor Mamula upućeno je 104 žene i dece.

Zaplenjeno je: 1 puškomitraljez, 11 pušaka, 3 pištolja, veliki broj ranaca, municije i ručne bombe.

Spašena je stoka u zoni Pobora.

Uništena su sela Knežević, Pobori, Šumar, Zečevo Selo i Bratešić, koja su crnim košuljama pružila jak otpor.

Držanje naših jedinica bilo je izvanredno. Međutim, držanje nacionalnih elemenata nije bilo sasvim jasno.

Naši ukupni gubici: poginulo 6, ranjeno 40, od čega 1 oficir.

U toku su pokreti radi promene sektora.

Prefekt

Guvernerat Dalmacije

Opšta uprava policije

Primljeno: 1. aprila 1942—XX

Br. 002867

Guvernerat Dalmacije

j 1. april 1942—XX

! Br. 12806

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 31/8, k. 558.

² Otpor je pružalo oko 60 partizana (tom III, knj. 3, dok. br. 3: izveštaj Štaba Lovčenskog NOP odreda od 4. aprila 1942. godine Glavnom štabu NOP odreda za Crnu Goru i Boku.

³ Nakon snažnog otpora, partizani su se povukli prema Lovčenu i u Paštroviće, uz gubitke od 6 mrtvih i 10 ranjenih (tom III, knj. 3, dok. br. 3 i 25).

BR. 32

DOPIS KOMANDE PESADIJSKE DIVIZIJE »PERUĐA« OD 27. MARTA 1942. POTCINJENIM JEDINICAMA O UPUTSTVIMA KOMANDE 18. ARMIJSKOG KORPUSA U VEZI S NADLEŽNOŠĆU I NAČINOM IZVRŠAVANJA REPRESALIJA NAD USTANICIMA I STANOVNIŠTVOM¹

KOMANDA PESADIJSKE DIVIZIJE »PERUĐA« [»PERUGIA«]

Odeljenje načelnika štaba — I odsek

Br. Ol/2334/Op. protok. VP 151, 27. mart 1942—XX

Predmet: Akcije za odmazdu.

adrese izostavljene

Veza: dopis komande XVIII armijskog korpusa br. 905/0p. od 14. marta s napomenom ove komande br. Ol/1274/Ob. od 16. o. m.

Akcije za odmazdu nad ustanicima i stanovništvom predviđene su pravilom službe u vreme rata, i efikasne su naročito u moralnom pogledu kad se preduzimaju na osnovu proverenih podataka i kao neposredno protivdejstvo.

U vezi sa ovim, komanda XVIII armijskog korpusa precizira:

*u I zoni:*²

akcije za odmazdu izvršivaće se uz prethodan dogovor za *svaki poseban slučaj* s lokalnim italijanskim političkim vlastima (ili s prefektima);

*u II zoni:*³

stanovništvo mora biti, jednom zasvagda, obavešteno preko predsednika opština, odnosno seoskih starešina.

Dogovore za akcije odmazde koje treba izvršiti u prvoj zoni (o čemu ću samostalno odlučiti ili na osnovu predloga koman-

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini) u AVII, reg. br. 1/3-2, k. 780. Komanda 130. pešadijskog puka dostavila ga je 1. aprila 1942. garnizonima Solin, Klis, Kaštel Sućurac, Supetar na Braču, Kaštel Stari, Labin, Prgomet, Primorski i Perković (AVII, reg. br. 1/3—1, k. 780).

² i ³ Vidi objašnjenje 6 uz dok. br. 1.

danata sektora) preduzeću lično s prefektima Splita ili Zadra (u zavisnosti od nadležne teritorije), dok prethodno obaveštenje za akcije u II zoni već sam, jednom zasvagda, preneo velikom županu u Omišu, sa zadatkom da izvesti stanovništvo preko predsednika opština, odnosno seoskih starešina.

Naređenje za izvršenje odmazde u II zoni takođe će lično izdati, osim u izuzetnim slučajevima kada će zbog hitnosti moći da narede komandanti sektora, odnosno komandanti uporišta, s tim da odmah izveste ovu komandu o preduzetim merama.

M. p.⁴

KOMANDANT, GENERAL
potpisan Rikardo Pentimali
[Riccardo Pentimalli]

⁴ Okrugli pečat: Kamanda 130. pešadijskog puka [divizije »Peruđa«].

BR. 33

**DIREKTIVE KOMANDANTA ITALIJANSKE 2 ARMIJE OD
30. MARTA 1942. KOMANDANTU »BORBENE GRUPE BA-
DER« ZA IZVOĐENJE ZAJEDNIČKIH ITALIJANSKO-NE-
MACKIH I USTASKIH OPERACIJA »TRIO« PROTIV NOP
I DV JUGOSLAVIJE U ISTOČNOJ BOSNI¹**

KOMANDA 2. ARMIJE
Operativno odeljenje
Br. 6630

VP 10, 30. mart 1942—XX

PRILOZI: A i 3

Predmet: Direktive za operacije u Bosni² (karta 1:500.000 ital.
izd.)

EKSELENCIJI GENERALU BADERU³, KOMANDANTU -
»BORBENE GRUPE BADER«

Potvrđujući usmeno izlaganje od 28. i 29. marta u Ljublja-
ni⁴, dostavljam Vašoj ekselenciji sledeće direktive i odluke.

Direktive i odluke za operacije u celini

1. — *Cilj operacija*

Operacije (označene šifrom »Trio« imaju za cilj uništenje
ustanika u Bosni i pacifikaciju celog područja.⁵

2. — *Operativna zamisao*

a) S obzirom na to da operacije vođene po pravcima na
velikom međusobnom rastojanju ne mogu dati zadovoljavajuće
rezultate, kao i da savezničke snage kojima se raspolaže ne omo-
gućavaju jednovremeno dejstvo na uskim frontovima u celoj
Bosni, operacije će se izvoditi po uzastopnim zonama.

¹ Snimak kopije originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-821,
r. 68/638—649.

² Vidi dok. br. 25.

³ Paul

⁴ Vidi dok. br. 25, objašnjenje 15. i 17; AVII, nem. fond, reg. br.
14/4, k. 27-11: zapisnik sa sastanka od 28. i 29. marta 1942. u Ljubljani.

⁵ Vidi dok. br. 25, objašnjenje 12. i 14.

b) Oko svake od pomenutih zona u početku će se formirati front okrenut prema unutrašnjosti, kako bi se odgovarajuća zona okružila.

Zatim će se nastupanjem prići uništavanju ustanika i sistematskom pročešljavanju okružene zone.

Ovo nastupanje će, u zavisnosti od situacije, biti jednovremeno, koncentrično i zajedničko, ili će se izvršiti jednim delom (najjačim) borbenog poretka u pravcu drugog dela koji će, u stvari, ostati na položajima i sačinjavati jednu vrstu neprobajne prepreke.

c) U cilju ekonomije snaga, odnosno da bi se raspoloživim snagama obuhvatila što veća zona, pomenuti front će se po mogućstvu formirati naspram linija koje se mogu lako zatvoriti i osmatrati (rečni tokovi, otkriveno zemljište i si.).

d) Formiranje pomenutog fronta mora uslediti iznenada.

Stoga je potrebno:

— strogo održavati tajnu;"

— obustaviti svako kretanje civila spolja prema zoni operacija, i to nekoliko dana pre početka pokreta jedinica.

e) U slučaju da krupne jedinice moraju izvršiti duge marševe radi zauzimanja pomenutog fronta (zbog čega će pojedine kolone u početku biti prilično međusobno udaljene), nastupanje treba regulisati tako da se ustaničke jedinice na koje se eventualno naiđe nabace u unutrašnjost zone u kojoj će se dejstvovati.

f) U toku izvođenja pomenutih operacija treba osigurati pozadinu operativnih jedinica i omogućiti bezbednost kolona za snabdevanje.

g) U punoj meri će se koristiti borbena sredstva kojima neprijatelj ne raspolaže, tj. artiljerija i avijacija, bez obzira na jačinu i osetljivost ciljeva.

Nedavne operacije koje su vodile jedinice 2. armije upravo su dokazale da ustanici izloženi dejstvu artiljerije i avijacije trpe jake moralne udarce, nezavisno od materijalnih gubitaka.

U istom smislu u punoj meri koristiti i raspoložive tenkovske jedinice.

h) U okviru već pomenutog sistematskog i temeljitog pročešljavanja, operacije se moraju voditi s najvećom brzinom i energijom.

i) Posle završetka operacija u jednoj zoni preduzeće se mere za njeno posjedanje i odmah će se nastaviti kretanje za izvođenje dejstava u sledećoj zoni.

1) U slučaju da u toku operacija ustanici promene svoju taktiku, odnosno ako sasvim napuste cele rejone radi grupisanja u određenom rejonu, kako bi zatim ofanzivno ili defanzivno dejstvovali metodima krupnih regularnih jedinica, savezničke jedinice će napustiti predviđenu taktiku i odmah preći na normalne metode ratovanja (ostajući, naravno, pri predviđenim postupcima prema zarobljenim ustanicima).

3. — Faze operacije

Operacije će početi u istočnoj Bosni.

Prva faza (**Trio I**): područje Rogatice.⁶

Druga faza (**Trio II**): luk reke Drine naspram područja Vlasenica — Srebrenica.⁷

Sledeće faze: narediće se naknadno.

4. — Početak operacija

Operacije će početi 15. aprila, odnosno nekog kasnijeg datuma, što bližeg 15. aprilu.⁸

Tačan dan odrediće se naknadno.

Stvarni dan početka operacija smatraće se dan kada jedinice treba da krenu s polaznog položaja zauzetog u vezi sa operacijom **Trio I**.

5. — Rukovođenje operacijama

Operacijama će rukovoditi Vaša ekselencija u svojstvu komandanta »Borbene grupe Bader«.

Pomenuta komanda »Borbene grupe« nalaziće se pod operativnom nadležnošću ove komande armije.

6. — Jedinice koje će učestvovati u operacijama

— Nemačka 718. pešad. divizija, ojačana nemačkim jedinicama iz Srbije i sa deset hrvatskih mobilnih bataljona (sve formirano u mešovite »pukovske grupe«);

— italijanska 22. pešad. divizija »Kačatori dele Alpi«;

— italijanska 1. alpinska divizija »Taurinenze«;

— italijanska 5. alpinska divizija »Pusterija«;

— italijanske i hrvatske vazduhoplovne snage (vidi u nastavku);

— hrvatske teritorijalne jedinice pod komandom komande nemačke 718. divizije;

— hrvatska mobilna i teritorijalna žandarmerija, što će se odrediti naknadno.

^{6, 7 i 8} Vidi dok. br. 25, objašnjenje 16.

Formacijski sastav tri italijanske divizije i jedinica za njihovo eventualno ojačanje saopštiće se naknadno.

Sve pomenute jedinice zajedno formiraće »Borbenu grupu Bader«.

7. — *Vazduhoplovne snage koje će učestvovati u operacijama*

Jedan deo italijanskih vazduhoplovnih snaga kojim raspolaže ova komanda, u čiji će sastav ući izviđačke, bombarderske i jurišne eskadrile, nalaziće se pod neposrednom komandom Vaše ekselencije.⁹

Drugi deo, koji obuhvata iste specijalnosti, i jedna grupa transportnih aviona ostaće pod neposrednom nadležnošću ove komande za eventualne potrebe u Hercegovini i si. Ipak će se, s vremena na vreme, po zahtevu, one staviti na raspolaganje Vašoj ekselenciji.

Naknadno ću precizirati pomenute snage i aerodrome na kojima će se u početku nalaziti.

Hrvatske vazduhoplovne snage nalaziće se na neposrednom raspolaganju Vaše ekselencije.¹⁰

8. — *Prelaz nadležnosti*

Italijanske jedinice staviće se pod operativnu nadležnost Vaše ekselencije u trenutku zauzimanja polaznog položaja za operaciju »**Trio I**« (izuzetak je — vidi u nastavku — divizija »Taurinenze«).

U isto vreme uslediće prelaz komande »Borbene grupe Bader« pod operativnu nadležnost ove komande, kao i prelaz italijanskih vazduhoplovnih snaga pod neposrednu nadležnost pomenute komande »Borbene grupe«.

Razume se da se Vašoj ekselenciji ostavlja pravo da, od trenutka prijema ovog dopisa, komandantima triju italijanskih divizija dostavljate direktive i naređenja u vezi s pokretima i dejstvima koje će izvršavati od trenutka (već određenog) kada pomenute divizije materijalno pređu pod vašu operativnu nadležnost.

Preduzeću potrebno da se pomenuti komandanti divizija, čim bude moguće, lično jave Vašoj ekselenciji u Sarajevu.

⁹, ¹⁰ i ¹¹ U instrukcijama od 10. aprila 1942. nemačkim, italijanskim i ustaško-domobranskim jedinicama koje su učestvovala u ovim operacijama, general Bader piše da »u cilju olakšanja saradnje između kopnenih trupa i vazduhoplovstva namerava da se italijanske vazduhoplovne snage upute na saradnju sa italijanskim divizijama a hrvatske vazduhoplovne snage na saradnju s nemačkim i hrvatskim jedinicama« (AVII, nem. fond, NAV-T-501, r. 250/382-393).

Isto pravo će Vaša ekscelencija imati u odnosu na italijanske vazduhoplovne snage na vašem neposrednom raspolaganju, u vezi sa izviđanjem, aerofotosnimanjem i održavanjem veze s jedinicama na zemlji.¹¹

Italijanske jedinice, kako KoV tako i vazduhoplovstva, sa gledišta formacije i discipline ostaju pod nadležnošću odgovarajućih italijanskih komandi.

9. — *Veza*

Jedinice, sredstva i sistemi veze dejstvovaće shodno Prilogu A.¹²

10. — *Topografske karte*

Za direktive, naređenja, izveštaje i si. koji se odnose na italijanske snage KoV i vazduhoplovstva koristiće se karte 1:500.000 i 1:100.000 italijanskog izdanja.

Toj komandi se dostavljaju primerci pomenutih karata za vlastitu upotrebu, za upotrebu komande nemačke 718. divizije, kao i za »pukovske grupe« koje će se nalaziti u dodiru sa italijanskim snagama.

Molim da mi se dostavi 30 primeraka topografskih karata kojima će se koristiti nemačka 718. divizija, kako bih ih podelio zainteresovanim italijanskim komandama za svaki nepredviđen slučaj.

11. — *Službe*

Načelno, za potrebe italijanskih jedinica pobrinuće se komanda pozadine 2. armije. Njoj, kao i komandama italijanskih divizija, odobrava se da se, u sporazumu s nadležnim nemačkim organom, koristi mesnim izvorima snabdevanja (životnim namirnicama, stočnom hranom, drvima za ogrev i si.).

Italijanskim komandama i organima službi takođe se odobrava i korišćenje prostorija za stanovanje, bolnice, skladišta i si.

U slučaju potrebe, dozvoljava se uzajamno potpomaganje nemačkih, italijanskih i hrvatskih »službi«.

U vezi sa izloženim, pri štabu »Borbene grupe Bader« određujem jedno mešovito odeljenje komande pozadine 2. armije.

S razvojem operacija verovatno će biti potrebno da se dotur i evakuacija kod italijanskih jedinica vrši drugim pravcima nego u početku, tj. pravcima koji povezuju Bosnu i Hercegovinu. U ovom slučaju ta komanda će u sporazumu s po-

¹⁷ Redakcija ne raspolaže tim prilogom.

menutim odeljenjem ove komande pozadine morati da naredi zasebno ili mešovito korišćenje železnica i puteva u Bosni.

Sanitetska uprava 2. armije će svim italijanskim vojnicima koji učestvuju u operacijama izdati uputstva u cilju sprečavanja zaraze pegavcem koji se, koliko je poznato, u Bosni nalazi u endemskom stanju.

12. — *Ovlašćenja*

U rejonima izvođenja operacija i sve do onog trenutka (normalizovanja situacije) koji će, na predlog Vaše ekscelencije, odrediti ova komanda armije, svu vlast će izvršavati vojne vlasti (komanda »Borbene grupe Bader« i — po nadležnosti — komande nemačkih i italijanskih divizija).

Ove komande će u obavljanju pomenutih ovlašćenja za održavanje reda, pored vlastitih vojnih i policijskih jedinica, koristiti jedinice hrvatske žandarmerije i hrvatske civilne funkcionere (naročito one koji su eventualno ostali u mestu), s tim što će se i jedni i drugi nalaziti pod nadležnošću pomenutih nemačkih, odnosno italijanskih vojnih komandi.

Kada se, kao što je rečeno, u administraciju budu uvele hrvatske civilne vlasti, Vaša ekscelencija će budno paziti da prema stanovništvu one primenjuju i zadrže stav utvrđen u tač. XI zapisnika sa sastanka u Opatiji.

Ovo zato da bi se izbeglo, kada se već postigne pacifikacija na jednom području, da se sledeće operacije moraju odlagati zbog smirivanja nereda koje su na ovom području prouzrokovali nepravilni postupci prema stanovništvu.

13. — *Naredbe i naređenja*

Odmah nakon početka operacija komanda »Borbene grupe Bader« objaviće stanovništvu u istočnoj Bosni naredbu, u kojoj će sažeto i međusobno što povezanije biti izneseni svi propisi koji su sada na snazi na pomenutom području i tzv. 2. zoni, koja se nalazi pod okupacijom italijanskih jedinica (prepis ovih poslednjih propisa dostavlja se posebno).¹³

Druge, zajedničke, naredbe u istočnoj Bosni i u drugim oblastima Bosne, kada bude potrebno, objavljiće pomenuta komanda.

Naredbe koje bude objavljivala komanda »Borbene grupe Bader« u vezi sa operacijama **Trio I** prethodno će se usaglašavati (osim u hitnim slučajevima) sa ovom komandom armije i u njihovom uvodnom delu treba da stoji: »u saglasnosti s ko-

¹³ **Redakcija ne raspolaže tim prepisom.**

mandom 2. italijanske armije« (»in Einvernehmen mit dem O.K. der 2. italienischen Armee«),

Štampanje će se vršiti na tri jezika: nemačkom, italijanskom i hrvatskom.

Komanda nemačke divizije i komande italijanskih divizija, u cilju regulisanja lokalnih pitanja koja zadiru u njihovu vlastitu jurisdikciju, biće ovlašćene da u duhu naredbe komande »Borbene grupe Bader« objavljuju naređenja rfa dva jezika (nemačko—hrvatskom i italijansko—hrvatskom).

Civile okrivljene za nepoštovanje naredbi i naređenja italijanske vojne vlasti će predati nemačkim vojnim vlastima.

Izuzetak će biti civili koji, u rejonima pod jurisdikcijom italijanskih komandi, učine prekršaje koji spadaju u nadležnost italijanskih vanrednih sudova a predviđeni su italijanskim zakonima.

14. — *Posedanje pojedinih područja*

Po izvršenom čišćenju pojedinih područja, njihova pacifikacija će se obezbediti okupacijom — po garnizonima — nemačkim, italijanskim i hrvatskim jedinicama, pod nadležnošću samo jedne komande, italijanske ili nemačke. Ova komanda, koju može sačinjavati komanda jedne divizije ili komanda odgovarajuće formacije, i dalje će spadati pod nadležnost komande »Borbene grupe Bader« i na datom području, kako je navedeno u tač. 12, obavljati svu vlast.

Načelno, jedinice koje će sačinjavati posadu na svakom pojedinom području ne smeju, u celini, premašiti jačinu jedne divizije.

Da se ne bi imobilisalo suviše pokretnih snaga, preduzeće se mere da se ove snage u garnizonima postepeno zamene teritorijalnim snagama ili hrvatskom žandarmerijom.

Po završetku operacija jedne određene faze, pokretne jedinice ostavljene kao posada na području na kome se dejstvovalo u prethodnoj fazi moraju ponovo biti na raspolaganju.

Jedinice, bilo koje nacionalnosti, koje sačinjavaju posadu na području na kojem bi se, po odobrenju ove komande (vidi tač. 12), u administraciju uvele hrvatske civilne vlasti ostaju pod nadležnošću komande »Borbene grupe Bader«.

Jedinice koje će sačinjavati garnizon odmah će za odbranu organizovati mesto u kome su ostavljene.

Ova organizacija odbrane načelno će se sprovesti materijalnim korišćenjem zgrada na spoljnoj ivici mesta (neprijatelj ne raspolaže ni artiljerijom ni vazduhoplovstvom).

U slučaju da je mesto mnogo razvučeno, organizaciju odbrane sprovesti po »otpornim tačkama« (s tim da svaka otporna tačka obuhvati jedan blok zgrada).

15. — *Postupak prema ustanicima*

Postupak treba da bude u duhu tač. XI zapisnika sa sastanka u Opatiji.¹⁴

Četnici koji se, zbog eventualnih pregovora za čije održavanje je postignuta saglasnost u Ljubljani, ne bi suprotstavljali savezničkim jedinicama, i koji budu poštovali uslove predviđene za pomenute eventualne pregovore, neće se smatrati kao ustanici.¹⁵

Potrebno će biti — kao što je već precizirano u Ljubljani da se utvrde takve mere kako bi se sprečila zabuna između »četničkih« formacija i formacija komunista ili partizana.

U slučaju da pomenuti pregovori ne budu vođeni, ili ne dovedu do sporazuma, odnosno ako u toku operacija četnici zauzmu neprijateljski ili sumnjiv stav, prema četničkim formacijama treba primeniti isti odnos kao i prema komunistima i partizanima.¹⁶

¹⁴ Vidi dok. br. 25.

is i 16 Nemački zapovednik oružanih snaga Jugoistoka se nije saglasio sa dogovorom generala Roate i Badera, u Ljubljani, o pregovorima s četničkim jedinicama. Iz tog razloga on je 30. aprila depeširao nemačkom generalu pri italijanskoj Vrhovnoj komandi da utiče da se namera generala Roate spreči, a 2. aprila zamolio nemačku Vrhovnu komandu da se preko odgovarajuće italijanske komande izdejstvuje da pregovori izostanu, odnosno, »ako general Roata istraje u svojoj nameri«, da se i Baderu dozvoli da »u duhu instrukcije Komande italijanske 2. armije može pregovarati sa srpskim nacionalnim ustanicima«. Šestog aprila je nemački general izvestio zapovednika oružanih snaga Jugoistoka da je italijanska Vrhovna komanda »uverena u potrebu održanja čl. 10. protokola iz Sušaka [Opatije]«, da je za čvrsto držanje zabrane pregovora sa ustanicima »i da se od tog načela može odstupiti samo uz punu saglasnost nemačke i italijanske vrhovne komande (AVII, reg. br. 18/1, k. 70). U pomenutoj instrukciji generala Badera od 10. aprila 1942. ne pominju se pregovori s četnicima, i odnos prema njima ovako se precizira: »Četnici, koji se ne odupiru savezničkim trupama, ne treba da budu tretirani kao ustanici. Njih treba do daljnjeg tretirati kao zarobljenike po odredbama haških pravila vođenja kopnenog rata« (AVII, nem. fond, NAV-T-501, r. 250/382—393).

Prema izveštaju nemačkog poslanika u Zagrebu Kašea, »general Roata je prilikom boravka u Zagrebu 11. aprila izjavio generalu Glezu Horst'enuu da mu je italijanska Vrhovna komanda dala određene ruke za pregovore s četnicima. On namerava da četnike, naročito u Hercegovini, priveže pregovorima, da ih odvoji od partizana, da bi za operacije na severu imao bar delimično sigurno zaleđe. Uključenje naoružanih četnika u borbu došlo bi u obzir tek posle probnog perioda. Severno od demarkacione linije važi i za Italijane samo nemačko uputstvo — da se nikakvi pregovori ne vode ...

Prema saopštenju nemačkog štaba za vezu pri Komandi italijanske 2. armije, general Roata je 13. aprila izneo sledeće stanovište o opatijskom protokolu... Uz tačku 10. italijanska Vrhovna komanda je, na osnovu negativnog držanja nemačke Vrhovne komande Vermahta, sada i sa svoje strane zabranila pregovore s ustanicima. Ultimativni zahtevi su dopušteni« (AVII, nem. fond, NAV-T-120, r. 200/153593-94).

16. — *Postupak prema stanovništvu*

I u ovom pitanju važi predviđeno u tač. XI zapisnika sa sastanka u Opatiji.

Civili koji se ne ogreše o naredbe i naređenja, a koje treba evakuisati iz njihovih naselja kao sumnjive, biće — zavisno od slučaja — internirani u garnizone formirane prema tač. XIV, ih predati hrvatskim vlastima radi njihovog interniranja u udaljenije krajeve. Pomenute vlasti će internirce držMi na raspolaganju komandi »Borbene grupe Bader« i odgovaraće za njihovu bezbednost.

Potpuna evakuacija stanovništva iz čitavih rejona, zbog same sumnje ili zbog predostrožnosti, predložena od hrvatskog Generalštaba, praktično nije mogućna.

Može se preduzeti izuzetno, u pojedinim selima ili grupi sela, prema odluci Vaše ekscelencije, shodno već pomenutim modalitetima.

o

DIREKTIVE I ODREDBE ZA PRVU FAZU
OPERACIJA »TRIO I«

(Vidi kartu u Prilogu B)¹⁷

A — *Cilj operacija »TRIO I«*

Pacificirati područje Rogatice uništenjem ustaničkih formacija oko njega i na njemu i temeljitim pročešljavanjem.

B — *Komande i jedinice koje učestvuju*

Navedene su u tač. 5. i 6.

C — *Operativna zamisao*

Navedena u tač. 2, prilagođena stvarnoj situaciji koja nameće — za jedan deo jedinica koje učestvuju — kretanje većih razmera i, eventualno, niz prethodnih dejstava.

D — *Osnovne koncepcije operacije*

1. — Zauzimanje polaznih položaja, periferijskih — širih razmera — u odnosu na područje Rogatice, i to:

— alpinska divizija »Pusterija«: zona Višegrad—Priboj—Pljevlja — Čajniče;

¹⁷ Redakcija ne raspolaže tim prilogom.

- pešad. divizija »Kačatori dele Alpi«: zona Gacko—Kalinovik;
- alpinska divizija »Taurinenze«: zona Turba—Trnovo—sedlo Trnovo (između Trnova i Kalinovika);
- nemačka 718. divizija: zona ili zone koje će odrediti komanda »Borbene grupe Bader«.

Radi zauzimanja dodeljene zone, alpinska divizija »Taurinenze« prebacice se železnicom u Sarajevo.

Dotur i evakuacija: Sarajevo.

Divizija će preći pod operativnu nadležnost komande »Borbene grupe Bader« odmah po prelasku demarkacione linije.

Dejstva koja će, eventualno, divizije »Pusterija« i »Kačatori« morati da izvode radi zauzimanja određenog polaznog položaja spadaće u nadležnost odgovarajućih italijanskih komandi.

2. — Kretanje od pomenutih polaznih položaja do fronta: prema iznetom u nastavku.

Zbog daljine i karaktera zemljišta, divizije »Kačatori« i »Taurinenze« će kretanje započeti ranije.

Opšti pravci kretanja označeni su na priloženoj karti (Prilog B).

Za vreme ovog kretanja, shodno iznetom u tač. 2. pod e), pojedine divizije moraju, ako je potrebno i međusobnim sadejstvom, nastojati da ustaničke delove na koje eventualno naiđu nabace na *opšti* pravac prema Rogatici.

Ukoliko bi planinski uslovi (sneg) onemogućili diviziji Taurinenze da sa dovoljnom brzinom nastupa određenim *opštim* pravcem, pomenuta divizija ili jedan njen deo može izvesti kretanje, u zoni divizije, drugim pravcem (na primer, pravcem Sarajevo—dolina Prače), vodeći pri tom računa o dodeljenom frontu koji treba da zauzme.

3. — Formiranje *fronta* za okružavanje područja Rogatice:

— pomenut front mora se pružati linijom: tok reke Drine (od utoka Zepe do Goražda) — Goražde—dolina Prače—Sokolac—Han-Pijesak (na priloženoj karti: tačka u kojoj železnička pruga prelazi preko puta Sarajevo—Vlasenica)—tok reke Zepe;

— podela fronta:

nemačka 718. divizija: od doline Prače (isključno) do Višegrada (isključno);

italijanske divizije: od Višegrada (zaključno) do doline Prače (zaključno).

4. — Jednovremeno koncentrično *nastupanje* prema Rogatici.

E — *Vreme izvođenja operacija*

Važi izneto u tač. 4.

U vezi sa direktivama i prethodnim naređenjima, označava se:

— »dan nula« kao dan (od 0 do 24 časa) koji pyethodi danu u kome jedinice, čije kretanje počinje ranije, započinju pokret s polaznog položaja;

— »dan 1« kao dan — neposredno sledeći — u kome će pomenute jedinice započeti pokret;¹⁸

— i tako dalje za svaki sledeći dan.

Molim Vašu ekselenciju da potvrdi prijem ovog dopisa.

KOMANDANT 2. ARMIJE
general
(MARIO ROATA)

¹⁸ Vidi dok. br. 25, objašnjenje 16; AVII, nem. fond, NAV-T-501, r. 250/361-78 (zapovest nemačke 718. peš. divizije od 14. aprila 1942. za akciju »Trio I«), r. 250/312 i 339—41 (zapovest generala Badera od 19. aprila za operaciju i izveštaj od 20. aprila *komandantu* Jugoistoka o situaciji pred početak operacije »Trio I«), r. 250/130—53 (zaključni izveštaj Štaba »Borbene grupe Bader« od 4. maja 1942. o čišćenju rejona oko Rogatice).

BR. 36

**OBAVEŠTENJE KOMANDE 6. ARMIJSKOG KORPUSA OD
30. MARTA 1942. POTCINJENIM JEDINICAMA O FORMI-
RANJU KONCENTRACIONIH LOGORA U BOKI (U TVRĐAVI
MAMULA I PREVLACI)¹**

KOMANDA 2. ARMIJE
OPERATIVNO ODELJENJE

Br. 3800

Primljeno: 4. 4. 1942. i

KOMANDA VI ARMIJSKOG KORPUSA

Odeljenje civilnih poslova

Br. 1297/CP

VP 39, 30. mart 1942—XX

Predmet: Koncentracioni logori.

KOMANDI PESAD. DIVIZIJE »MARKE«	VP 32
KOMANDI PESAD. DIVIZIJE »MESINA«	VP 91
KOMANDI PESAD. DIV. »KACATORI DELE ALPI«	VP 100
KOMANDI PESAD. DIVIZIJE »EMILIJA« [»EMILIA«]	VP 155
KOMANDI ALPINSKE DIVIZIJE »TAURINENZE«	VP 200
KOMANDI KARABINIJERA ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište

i, radi znanja:

KOMANDI 2. ARMIJE	VP 10
KOMANDI POZADINE 2. ARMIJE	VP 10
KOMANDI ARTILJERIJE ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište
KOMANDI INŽINJERIJE ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište
TRANSPORTNOJ UPRAVI ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini) u AVII, NAV-T-821, r. 399/947-48.

SANITETSKOJ UPRAVI ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište
INTENDANTSKOJ UPRAVI ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište
UPRAVI ADMINISTRATIVNE SLUŽBE ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište
VETERINARSKOJ UPRAVI ARMIJSKOG KORPUSA	Sedište

Formirani su koncentracioni logori, i to jedan u tvrđavi Mamula (na ulazu u Boku kotorsku) i drugi u Prevlaci (oko 2 km od Oštrog rta—Kotor).

Naređujem:

1. — U tvrđavu Mamula uputiti:

- a) civile oba pola za koje je doneta odluka o interniranju;
- b) taoce.

2. — U logor u Prevlaci uputiti:

a) civile oba pola (starce, žene, decu, nepokretne) za koje se, mada nije utvrđena bilo kakva neposredna krivica, pokazala celishodnost da im se ukine sloboda kretanja zbog mera sigurnosti ili javnog reda;

b) uhapšene ili privedene za koje je preduzeto provera- vanje u vezi s merama koje protiv njih treba primeniti (inter- niranje, uzeti kao taoći).

Utvrđivanje stepena krivice osoba pod b) spada u nadlež- nost komandi divizija, koje će, po završenoj istrazi, izveštavati ovu komandu o donetoj odluci za svaki poseban slučaj.

3. — Pomenute komande, na osnovu odluke ovog armij- skog korpusa, preduzeće potrebno da se U pratnji potčinjenih karabinijera pomenute osobe prebace u tvrđavu Mamula, vode- ći računa da se za svaku osobu ponesu dokumenti koji potkrep- ljuju postupak preduzet prema njoj (predlog za interniranje i od- luku armijskog korpusa). Ove lične dokumente čuvaće oficiri komandanti logora u posebnoj poimeničnoj fascikli.

4. — U cilju bolje discipline prilikom odvajanja interni- raca od talaca, naređenjem da se u centralnom delu tvrđave Mamula smeste žene; u jednom krilu tvrđave čuvati internirce muškarce, a u drugom krilu taoce muškarce. Pri tom strogo vo- diti računa da pomenute tri grupe interniraca ne smeju među- sobno imati nikakav kontakt.

5. — Svi internirci i jednog i drugog koncentracionog lo- gora moraju uživati izvesnu slobodu, ukoliko ne daju povoda sumnji da nameravaju pobeći ili budu odgovarali za teške pre- stupe povrede unutrašnje discipline, u kome slučaju protiv njih

primeniti mere ograničavanja lične slobode u posebnim zatvorima, koje treba predvideti u samim zgradama logora.

6. — Oficirima komandantima koncentracionih logora apsolutno zabranjeno da bez odobrenja prve komande primaju internirce koje bi uputili teritorijalni vojni ili civilni organi.

7. — U cilju jasnoće ovih propisa dodajem da sva lica koja karabinijeri divizija i armijskog korpusa uhapsu zbog krivičnih dela predviđenih Opštim kaznenim zakonikom, Vojnim kaznenim zakonikom ili postojećim naredbama moraju biti sprovedena u nadležne sudske zatvore, a ne u pomenute koncentracione logore.

8. — Komanda pešad. divizije »Mesina« je zamoljena da kontroliše sprovođenje pomenutih norma i da taj zadatak prenese komandi pešad. divizije »Emilija« kada je ona bude smenila u sadašnjim dužnostima.

KOMANDANT ARMIJSKOG KORPUSA

TACNOST PREPISA OVERAVA:
načelnik štaba, pukovnik
(A.² Aliberti)
Aliberti

general
(R.³ Dalmaco)

D. B.⁴

² Alberto

³ Renco (Renzo)

⁴ Paraf De Blazija, načelnika Štaba 2. armije

BR, 35

IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDE 2. ARMIJE OD 31. MARTA 1942. GENERALŠTABU KOPNENE VOJSKE O OPERATIVNOJ DELATNOSTI PODREĐENIH JEDINICA U PRVOJ POLOVINI MARTA¹

Predati na ruke!

Operativno odeljenje
Br. 6415 *Poverljivo*

VP 10, 31. mart 1942—XX
Primerak za istorijski dnevnik²
— kap. Kadato — [Cadatto]

Izveštaj o situaciji za prvu polovinu marta.

GENERALŠTABU KOV — OPERATIVNOM ODELJENJU

Vojna pošta 9

1. — *Situacija kod jedinica.* . . .
2. — *Aktivnost jedinica.* . . .

- a) Nastavna . . .
- b) Radna . . .
- c) Operativna.

Divizija »Granatijeri« je u Ljubljani preduzela čišćenje grada sa sledećim rezultatima:

— uhapšeno je oko 500 osoba — rukovodilaca, partizana i simpatizera (odlično funkcionisanje obaveštajne službe komande pešadijske divizije »Granatijeri«;

— otkrivena je jedna štamparija (u kojoj se štampao »Slovenski glasnik«) i jedna tajna radio-telefonska stanica;

— zaplenjene su značajne količine ratnog, propagandnog i raznog materijala.

Pored toga, zaslužuje da se istaknu operacije koje su preduzele jedinice:

— pešad. divizija »Marke« u zoni Klenak;

— pešad. divizija »Sasari« u cilju deblokiranja uporišta Srb;

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u AVII, reg. br. 12/1, k. 374.

² Dopisano mastilom.

- pešad. divizija »Peruđa« [Perugia] u zoni Tišme (Knin RK-DL), Mandira staje, Smoljane st. (Split BQ-US);
 - pešad. divizija »Bergamo« u zoni Sedlo Vaganj (Split VQ-CM), Ugljane (Split VQ-BK);
 - aplinska divizija »Taurinenze« u zoni Bratac (Nevesinje (SP-AR));
 - pešad. divizija »Mesina« na poluostrvu Devesilje (Kotor US-EZ).³
3. *Moral jedinica* ...
 4. *Razno* . . .

Naznačeni komandant armije,
general:
(Mario Roata)

³ Opširnije o napred navedenim operacijama vidi dok. br. 36.